

Какъв мизансцен за новата власт ?

Публикувано от mOn на 11.03.2010

Какъв мизансцен за новата власт ?

(есе)

Всяка власт е принудена да се изобразява в пространството, за да съществува : възплъщението в символични форми е единственият начин, по който безплатното може да получи плът. Ако има нещо, което обединява демокрации, аристокрации, автокрации и всички други форми на управление, то е театрокрацията - властта на и чрез зрелището. Това изглежда очевидно в по-старите форми на политически мизансцен където властта се кичи с пера и злато, обкръжава се пищни свити, устройва пиршества и публични наказания.

По-трудно е да се долови политиката на себеизобразяването в модерния град където няма замъци, хареми, каляски. Всъщност зад привидната неутралност на модерното публично пространство театрализацията на властта нито за миг не е спирала. Да почнем от най-простото : защо е нужно една държава да има столица, централен площад, представителни сгради на институциите ? Какво пречи на управниците да работят във вилите си далеч от градската врява и да си устройват сбирки по луксозните курорти ? И по-приятно за тях, и по-евтино за бюджета. Ето какво : властта ще загуби лицето си, ще се разпадне на отделни тела, автомобили, клюки. Или с конкретен пример. Защо през 1884, след заседания в Търново, София и Свищов, депутатите решават да си построят Народно събрание ? За да се възплътят, да се превърнат в място на символическата карта на България. Сто и десет години по-късно тази политическа евхаристия ще позволи на гражданите да изразят яростта си към властта щурмувайки и трошейки нещастната неоренесансова сграда, точно така, както по-рано са сторили със сталинския Партиен дом. Тъй като да имаш лице означава не само да могат да те обичат, но и да могат да те мразят.

Сред важните символични жестове на новата власт беше преместването на гвардейците от мавзолея на Димитров пред входа на Президентството, макар че рискът да бъде откраднат президентът е дори по-малък от този да бъде отмъкнат мумифицираният му предшественик. Смисълът на гвардейците изпънати като изтукани в повечето столици по света е ясен : трябва да се изобрази съкровеният център на политическото пространство, който пазим, предрешени в патриотични одежди. За Нова България отначало това е символичното тяло на царя, после символичното тяло на мумията, накрая символичното тяло на напълно лишения от власт по Конституция президент. Тези три тела сякаш нарочно са измислени да илюстрират трите типа легитимност на властта, от класическата дефиниция на Макс Вебер – традицията, харизмата и правото. Имаме едно тяло на наследствен монарх, роднина на европейските дворове, на един герой от Лайпциг превърнат от пропагандата в любим вожд и учител и един законно избран за президент-юрист. Е, наистина монархическата традиция е малко привнесена, а харизмата на любимия вожд и учител, пристрастен към алкохола във времето на емиграция, се опира повече на съветските щикове и срамът от съюза с победените, но откъм президент поне всичко е както

трябва. Всяко тяло има свой обствен мизансцен в свое собствено политическо светилище : дворец, мавзолей, Президентство. В тях се прониква трудно, в особени случаи, с дълбоко гражданско въннение. Защото колкото и да сме насмешливи по отношение на цялата тази бутафория, досегът с Него, безсмъртното тяло на властта, вълнува от въд всякакви разумни доводи и прекрачването в неговите покои е сред малкото поводи, които нашият атеистичен свят ни дава да преживеем сублимното.

Как да бъде оъществена приемствеността между тези така различни тела на властта, как да се окаже България едно и също нещо през своите достойни за перото на Овидий метаморфози ? Ето как : местата на сублимното тяло закачат символически едно за друго. Срам-несрам княжеският дворец ще се настани в омразния турски конак, в чиито мазета, казват, бил мъчен сам националният мега-светец Левски. Комунистическата власт ще положи тялото си дръзко срещу Двореца, за да почерпи сила не само от военната, но и от архитектурната си победа над монархията. Постепенно балкончето над неговия вход ще бъде заменено от трибуната над Мавзолея – вече оттам ще махат управниците, натам ще се извърнат погледите на манифестиращото гражданство, загърбило поруганият и превърнат галерия през 1948ма храм на предишната власт. В последното действие новата демократична власт ще се захване за стария тоталитарен комплекс пред Партийния дом. Президентството ще обърне към себе си камерите и яростните лозунги на пенсионери и други недоволни и ще засенчи напълно сталиновия печат положен върху града, създавайки малко странна геометрия на един площад, където тази сграда съвсем не е централна. В предвиденото връщане на сакралния център в Двореца триъгълникът ще се затвори и всичко ще се завърне в изходно положение : конака. Ако градът не е успял да произведе собствени символично-властови ресурси, то османската власт поне не подлежи на съмнение.

Любопитна миграция претърпяват и публичните места на града. “Агората” от преди 1944-та е изцяло свързана с маршрута на Благодарността към Русия : стъргалото на “Цар Освободител” с прекрасната Руска черква и паметника на самодържеца Александър II възправен сякаш случайно на кон срещу символа на националния суверенитет, Народното събрание. До него е площадът за публичните ритуали пред храм-паметника Александър Невски, дар от отпътувалите освободителите, разбрали, че България няма да бъде губерния, който някак странно напомня за троянския кон, подарен от данайците на Троя няколко хиляди години по-рано. Комунистическата власт добавя към този маршрут два важни пункта : площад “Ленин”, ограден от едноименната статуя, Партийният дом (1952-1955), различни държавни сгради в периферна позиция (държавата е подчинена на Партията), ЦУМ, символ на масовата консумация – основа легитимираща сила на режима и клуба на чуждестранните журналисти, свързан с признанието от чужбина. Основната роля на площада е да помества манифестации на трудещите се и военни паради, снимани във вестниците и изобразявани по кинопрегледы, а след 1960 – по телевизията. Едно тъй да се каже свършено пост-модерно публично пространство, където не се живее, а само се изобразява живеене. Последният пункт от маршрута на благодарността е “Парка на Свободата” - мястото за романтични разходки сред природата, т. е. един друг вид мечтателна, любовна публичност, изпълнен с бронзови съветски войници, целувани от бронзови български булки, посрещани с бронзови цветя, бронзови усмивки, бронзов хлюб и сол. Любопитно е, че в революционното предефиниране на пространството от 1989ма насам, градът не можа да излезе от този едновековен маршрут : антикомунистическите митинги, отхвърляйки площад “Девети септември” и

“Ленин”, се върхаха пред Александър Невски, площада на руския дар.

През седемдесетте години групата на Людмила Живкова се опита да направи пробив в така дефинираната централна софийска ос въвеждайки в нея темата на културата. Културата, това е наследството, което предхожда смазващия руски, после съветски дар. Затова и маршрута на културата ще бъде съвсем друг, дори перпендикулярен спрямо този на благодарността : от превърнатата в българския “Бритиш музей” Съдебна палата, безцеремонно отнета от юристите за общото благо, по Витошка станала Кертнер щрасе, Ватславски намести, Риволи или каквото искате до грандиозния Дворец на културата, където сигурно могат да се провеждат едновременно културните мероприятия на половината Балкански полуостров.

София трябваше да стане като другите европейски столици – със своя история, със своя култура и за тази благородна цел в сектора се наливаха непосилни за страната средства, които Незабравимата измъкваше от Тато по неясни за администрацията начини. Но забележете : от урбанистична гледна точка (а и не само от нея) ставаше дума не да се преоткрие някаква традиция, а да се измисли дотолкова, доколкото новият център около НДК възникна на терени на военно поделение, градинки, стадион, които нямат нищо общо с историята на града. Какво остана от тази ос ? Витошка стана търговска улица, НДК е базар о най-долна проба обкръжен от приятна градина за срещи и каране на кънки, “Бритиш музей” се връща при юристите сред всеобщ консенсус. София не се разпозна в измислената от Людмила Живкова култура и може би си заслужава да се запитаме защо. Според мен работата не е толкова в абсурдния еkleктичен коктейл от кичозен езотеризъм в стил Ръорих, покорни авангарнисти от творческите съюзи, работещи винаги на ръба на позволеното, но не отвъд него, радикални леви западни интелектуалци, посрещани на летището в категория VIP и академични български класици, които в своето време са догонвали западните образци. Не е дори в това, че всичките добри намерения се спускаха отгоре, преведени на партийен език, за да се превърнат в своята противоположност.

Въпросът беше, че наместо да се вслушат в реалността на градския живот, символостроителите се опитаха да подхождат волунтаристки, подобно на Петър I въвел барока с декрет в Русия. София е град без памет. Нищо в него не е останало от неговата отоманска история. Не случайно след освободението княжеският дворец се разполага в конака, който тгава бил накрая на града – миналото трябва да се забрави, да се започне начисто. Е, тук-там ще се изложи по някой римски камък за туристите, но в основата си почти цялата представителна част на града – от двореца на юг – всъщност е построена след Освобождението почти като Бразилия или Вашингтон. Когато така прави една мощна богата страна, в резултат възникват оригинални, модерни градове. Когато страната е бедна, резултатът е кърпеж и имитация.

В спора подет около разместванията на града, предприети от една власт, която най-после се усети стабилна, ми се струва, че се изпуска един важен въпрос : какво е София ? Дали това е градът на бизнесцентровете, алуминиевите дограми, матираните стъкла и мраморните входи ? Съмнявам се, по простата причина, че точно тук големият бизнес едва ли ще свие гнездо. Или градът ще изобразява себе си, чрез културата – галерии, музеи, римски колони, оградени с въженца и всичко останало ? За кого би го правил, с какви средства. Докато чакаме нов (чуждестранен ?) спонсор, който да поеме ролята на Незабравимата по измисляне на българската култура, нека видим дали не можем да преоткрием истинската история на този град, изтласкана в

несъзнаваното на гордата национална държава. Наместо да догонва отново европейските образци, София може да преоткрие своето отоманско минало, смешението на културите, балканската атмосфера. Затова най-интересна ми се вижда идеята за преместването на Общината в банята. Пространството между тази сграда и Света Неделя, Халите, Джамията и реставрираната Синагога може да се превърне в истински стар софийски център, обкръжен от ориенталки квартали, пазари, малцинствени квартали. Там е живо, интересно, там пространството има памет и никакъв музей не може да го замени.

Какъв мизансцен за нов

Powered by

Bukvar.bg

Image not found

© 2010-2024